

Michael Lynch: Against Reflexivity as an Academic Virtue and Source of Privileged Knowledge

Alternativní název: Etnometodologie jako prostředek pro zvyšování nároků na vědu

Zdůraznění vlastní (sebe)reflexivity je užívané vědci k podpoření věrohodnosti vlastních poznatků. V poslední době se toto používání stává podle Lynche až jakousi módní záležitostí. Termín „reflexivní“ se v akademickém povědomí pojí s něčím, co je více objektivní a nadřazené tomu, co explicitně reflexivně vyvozené není. Reflexivita sama tak bez dalšího upřesnění získává abstraktní metafyzický rozměr. Lynch se s tím jako radikální etnometodolog nespokojuje a ptá se, co je to vlastně reflexivita a jaké různé významy a kontexty slovo má. V textu rozlišuje několik významů, ze kterých jsou pro sociologii vědy podle mého názoru nejdůležitější tři: právě zmíněná reflexivita metafyzická, radikální referenční reflexivita a světská reflexivita.

Metafyzická reflexivita, tedy proklamování reflexivity vlastního myšlení, je podle Lynche jen prostředkem pro dosažení větší privilegovanost svých postojů; reflexivita v tomto pojetí neslouží jako prostředek pro skutečné zpochybnění vlastních poznatků – stává se pouhým slovním fetišem bez skutečného obsahu. *Příkladem může být dnes už de facto závazný odstavec nebo dva věnovaný kritické diskusi, který se objevuje na konci téměř každé vědecké stati. Dokazuje ale výskyt kritických diskusí na konci článků, kolik vědců chce o svých těžce vydobytých poznatcích kriticky diskutovat?*

Druhý relevantní typ reflexivity nese označení radikální reflexivita. Podle Lynche je ryze etnometodologická a definuje ji obdobně jako Bruno Latour. Radikální reflexivita už skutečný obsah, narozdíl od hlasitě proklamované reflexivity metafyzické, má. Zkoumá proces utváření pojmů a vědeckých pravd a zpochybňuje, že by tyto mohly být uznány jako objektivní a odrážející realitu bez: a) předchozího vymazání kontextuálních podmínek této zkoumané reality, b) zamlčení kulturních a teoretických předpokladů bádajících vědců a c) přiznání epistemologických limitů vlastního poznání (pp. 45). Radikální reflexivita zpochybňuje, že by mohl být jakýkoliv, jakkoliv důsledně testovaný, vědecký poznatek jednou provždy platný. Z jednoho úhlu pohledu se může zdát, že radikální reflexivita takto šíří „epistemologickou hrůzu“, kdy není nic ani při důsledném výzkumu definitivně poznatelné. Opačně nahlíženo ale radikální reflexivita pomáhá odhalit prázdnotu dřív zmíněné reflexivity metafyzické (metafyzická ref. má automaticky zajistit privilegovanost, radikální ref. ji zpochybňuje). Radikální reflexivita naopak otvírá prostor pro to, co označuje Lynch jako reflexivitu světskou (*mundane reflexivity*). Ta je narozdíl od obou předchozích co možná nejvíce kontextuální a přiznává schopnost reflexivního uvažování každému společenskému aktérovi. Reflexivita jako pojem tak přestává být v tomto pojetí akademickou ctností a zdrojem privilegií vědců, kteří musejí své postavení nadále obhajovat jinými cestami, než používáním bezobsažných slovních bannerů.